

हिमसंस्कृतवार्ताः

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper

नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-134

1 06.03.2024 बुधवारः वि.सं. २०८० फाल्गुणकृष्णपक्षः एकादशी फाल्गुण २३ प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

2 अधुना पशुभ्यः अपि चिकित्सायानं, मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः १९६२ पशुचिकित्सासेवाम आरब्धवान्

3 संस्कृतनाट्यप्रस्तुतिभिः सोलनसंस्कृतमहाविद्यालये सम्पन्ना राज्यस्तरीयाः संस्कृतप्रतियोगिताः

4 आत्मरूपेण दृढतया निवसनं विहाय सर्वात्मकस्य परमेशस्य अनन्यभक्तेः कः अपरः मार्गः स्यात्?

प्रमुखाः वार्ताः

लोकसभा-निर्वाचनात् पूर्व निर्वाचनायोगस्य एकं दलं सज्जता समीक्षायै गुवाहाटीनगरं प्राप्तवत्

असमराज्ये आगामि-लोकसभा-निर्वाचनात् पूर्व निर्वाचनायोगस्य एकं दलं सज्जता- समीक्षायै गुवाहाटीनगरं प्राप्तवत्। एतद्वलं विभिन्नैः हितधारकैः सह उपवेशनं विधास्यति। गुवाहाट्याः आधिकारिक-सूत्रानुसारि निर्वाचनायोगस्य दलमिदं मुख्य- नैर्वाचनिक-अधिकारिणा सह उपवेशनं विधास्यति अथ च अद्य सायं प्रमुख-अधिकारिभिः सार्धमपि चर्चा करिष्यति।

उत्तराखण्डराज्यस्य कुमाऊं जनपदात् अमृतसरपर्यन्तं नूतना रेलयानसेवा आरब्धा

उत्तराखण्डराज्यस्य कुमाऊं जनपदात् पञ्जाबदेशस्य अमृतसरपर्यन्तं नूतना रेलयानसेवा आरब्धा अस्ति। सप्ताहे एकवारं एतत् रेलयानं प्रचलति। केन्द्रीय रक्षाराज्यमन्त्रीअजयभट्टः नैनीतालमण्डलस्य लालकुओं-क्षेत्रतः अमृतसरं प्रति गम्यमानाय अस्मै रेलयानाय हरित पताकां प्रदर्शितवान्। अस्मिन् अवसरे भट्टमहोदयः अवदत् यत् सिक्खसमुदायः दीर्घकालात् लालकुओंतः अमृतसरं प्रति रेलयानस्य आग्रहं कुर्वन् आसीत्। सः अवदत् यत् प्रारम्भिक-समये, सप्ताहे एकवारमेव रेलयानं प्रचलति, परञ्च यात्रिकाणां संख्यायाः वर्धमानेन सह परिचालनस्य विस्तारणं भविष्यति।

सुभाषितम्

संसारकटुवृक्षस्य द्वे फले अमृतोपमे। सुभाषितरसास्वादः सङ्गतिः सुजने जने॥

भावार्थः- संसार के कड़वे पेड़ के दो फल होते हैं जो अमृत के समान होते हैं। एक है मधुर शब्दों का स्वाद और दूसरा सज्जन व्यक्तियों की संगति।

प्रतीकसाठवे मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम् जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र. पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भारतेन इस्रायल-हमासयोः संघर्षे निगदितं यत् भारतं राज्यद्वय-समाधानाय प्रतिबद्धं वर्तते

भारतेन इस्रायल-हमासयोः संघर्षे निगदितं यत् भारतं राज्यद्वयस्य समाधानाय प्रतिबद्धं वर्तते। संयुक्तराष्ट्रे भारतस्य स्थायि-प्रतिनिधिः रुचिरा-कबोजः प्रोक्तवती यत् विगते वर्षे अक्टूबरमासस्य सप्तमे दिनाङ्के इस्रायल देशे जातस्य आतंकवादि-आक्रमणस्य कारणात् संघर्षोऽयं समारब्धः। संयुक्त राष्ट्र महासभायाः उपवेशने अनया कथितं यत् भारतदेशः राज्यद्वयाधारितस्य एतादृशस्य समाधानस्य समर्थनं करोति यत्र फलस्तीन- देशीयाः जनाः इस्राइलदेशस्य सुरक्षावश्यकताः मनसि निध्याय एकस्मिन् देशे स्थातुं शक्नुवन्ति। सुश्री कम्बोजः कथितवती यत् जाते संघर्षे भारतस्य स्थितिः स्पष्टा वर्तते। अनया समुदीरितं यत् राज्यद्वय-समाधानेन स्थायि-शान्ति-वार्ताार्थं अनुकूल-पर्यावरणं दिशि कार्यकरणाय आग्रहं कृतवती।

गुरुवासरे उपराष्ट्रपतैः चण्डीगढ भ्रमणम्

उपराष्ट्रपतिः जगदीप धनखडः गुरुवासरे चण्डीगढस्य भ्रमणं करिष्यति। एकदिवसीययात्रायां श्रीधनखडः पंजाबविश्वविद्यालयस्य वार्षिकदीक्षासमारोहे मुख्यातिथिः भविष्यति।

डेन्मार्कदेशस्य संसदीय-प्रतिनिधिमण्डलेन उपराष्ट्रपतिनिवासस्थाने साक्षात्कारं कृतम्

डेन्मार्कदेशस्य संसदः अध्यक्षः सोरेन् गेड्डे इत्यस्य नेतृत्वे डेन्मार्कदेशस्य संसदीयप्रतिनिधिमण्डलेन उपराष्ट्रपतिनिवासस्थाने उपराष्ट्रपतिनः राज्यसभायाः अध्यक्षस्य च जगदीपधनखडस्य साक्षात्कारं कृतम्। भारत-डेन्मार्क-देशयोः राजनीतिकसम्बन्धस्य पञ्चसप्ततिः वर्षाणि पूर्णवसरे आयोज्यमाणाः चर्चाः, संसदीय-आदान-प्रदानं सुदृढं कर्तुं, सांस्कृतिक-सहकार्यं वर्धयितुं, द्वयोः देशयोः मध्ये प्रतिजन-सम्बन्धं सुदृढं कर्तुं च केन्द्रीकृताः आसन्।

प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी हिमाचलाय उपहारद्वयं दत्तवान्; ३८२ मेगावाट- सुत्री जलबन्ध जलविद्युत्- परियोजनायाः १५ मेगावाट- नंगल-प्लवमान (फ्लोटिंग) सौर- विद्युत्- परियोजनायाः शिलान्यासः कृतः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी हिमाचलस्य कृते उपहारद्वयं दत्तवान्। एते परियोजने ऊर्जाक्षेत्रे भविष्ये बृहत् परिवर्तनरूपेण दृश्यते। प्रधानमन्त्रिणा तेलङ्गानातः द्वयोः परियोजनयोः आभासीयमाध्यमेन आधारशिला स्थापिता अस्ति। एतयोः परियोजनयोः निर्माणं सतलुज- जलविद्युत्-निगमसीमित- (एसजेवीएन) द्वारा सम्पन्नं भविष्यति। प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदिना राज्ये ३८२ मेगावाट सुत्रीबान्धजलविद्युत्परियोजनायाः १५ मेगावाटस्य नङ्गलप्लवमानसौरविद्युत्परियोजनायाः शिलान्यासः कृतः। एतदतिरिक्तं असमप्रदेशे एसजेवीएन संस्थायाः ७० मेगावाट-सौर-शक्ति-परियोजनायाः शिलान्यासः अपि अभवत्। प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी सोमवासरे तेलङ्गानाप्रदेशस्य आदिलाबादनगरे एकस्मिन् कार्यक्रमे सतलुज- जलविद्युत्- निगमसीमितस्य चतुर्णां विद्युत्केन्द्राणां वस्तुतः उद्घाटनं कृतवान्। एतेषु उत्तराखण्डे ६० मेगावाट नैटवाड मोरीजलविद्युत्स्थानकं, उत्तरप्रदेशे ७५ मेगावाट परासनसौरविद्युत्स्थानकं, ७५ मेगावाटगुरहासौरविद्युत्स्थानकं, ५० मेगावाट-गुजराई- सौरविद्युत्स्थानकं च राष्ट्राय समर्पितम्।

प्रधानमन्त्रिणा सतलुज-जलविद्युत्-निगमसीमितस्य हिमाचलप्रदेशे ३८२ मेगावाट-सुत्री जलबन्ध जलविद्युत्- परियोजनायाः, १५ मेगावाट- नंगल-प्लवमान-सौर-विद्युत्-परियोजनायाः, असमप्रदेशे ७० मेगावाट- असम-सौर-विद्युत्- परियोजनायाः च आभासीयमाध्यमेन शिलान्यासः कृतः। शिमलायां सतलुज- जलविद्युत्- निगमसीमितस्य कार्यालये सलिलशमशेरी, कार्यकारी निदेशकः, चन्द्रशेखरयादवः, कार्यकारी निदेशकः एवं वरिष्ठाधिकारिणः अपि आभासीयमाध्यमेन कार्यक्रमे सम्मिलिताः अभवन्।

प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी तेलंगानाराज्ये द्विसप्तति-शत-कोटि-रूप्यकाणां परियोजनाः राष्ट्राय समर्पितवान्

प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी तेलंगानाराज्यस्य संगारेड्डी-नगरे द्विसप्तति-शत-कोटि- रूप्यकाणां परियोजनाः राष्ट्राय समर्पितवान्। एतासु परियोजनासु रेल-पथ-प्राकृतिक- वातीयेन्धन-नागरिक उड्डयनानां योजनाः समाविष्टाः सन्ति। अत्रावसरे एकां जनसभां सम्बोधयन् प्रधानमंत्री भणितवान् यत् अस्मिन् राज्ये तस्य द्वितीयं दिनमस्ति। केन्द्रप्रशासनं तेलंगानायाः विकासे सहायतायै नैरन्तर्येण कार्यं समाचरति। तेनोक्तं यत् असौ राज्यविकासात् राष्ट्रविकासे इत्यस्मिन् मन्त्रे विश्वसिति। प्रधानमंत्री अग्रे प्रारम्भितेभ्यः विकासकार्येभ्यः राज्यस्य नागरिकेभ्यः वर्धापनानि अयच्छत्। उक्तवान् च यत् हैदराबादस्थले बेगमपेट-विमानपत्तन स्थाने नागरिक विमानन अनुसन्धान केन्द्रस्य उद्घाटनं विमानन-क्षेत्रे तेलंगानाराज्याय पारितोषिकं वर्तते। देशे विमानन नवाचाराणां विकासाय एतत् केन्द्रं अनुसन्धान-विकासयोः नवीनान् अवसरान् उद्घाटयिष्यति। विकसितभारते आधुनिक- संरचनागत-महत्त्वे बलं प्रददन् प्रधानमंत्री कथितवान् यत् अस्मिन् वर्षे

वित्तसंकल्पनाप्रपत्रे एतस्य कृते एकादश-लक्ष-कोटिरूप्यकाण्यपि आवण्टितानि।

तेन प्रख्यापितं यत् राजमार्ग- एकषष्ठ्यधिकैक शतं इत्यस्य कण्डीतः रामसनपल्ली खण्डं यावत् अथच राजमार्ग- सप्तषष्ठ्यधिकैकशतं इत्याख्यस्य मिर्यालागुडातः कोदडखण्डं यावत् तेलंगाना-आन्ध्रप्रदेशयोः मध्ये यातायात-सौविध्यानि उत्कृष्टानि भविष्यन्ति। प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी इण्डियन- ऑयल-पारादीप-इत्यभिनामधेयकस्याः हैदराबाद-उत्पाद-बृहन्नलिकायाः अपि उद्घाटनं कृतवान्। अत्रावसरे तेलंगानायाः राज्यपालः डॉ. तमिलसाई सौदरराजनः केन्द्रीयमन्त्री जी.किशन-रेड्डी च उपस्थितौ आस्ताम्।

पूर्व-कांग्रेस-दलस्य सांसदः राजेश कुमार मिश्रः भाजपेति दले समाविष्टः

पूर्व-कांग्रेस-दलस्य सांसदः राजेश कुमार मिश्रः भाजपेतिदले

समाविष्टः। नवदिल्ल्याः दलमुख्यालये भाजपा-दलस्य महासचिवः अरुणसिंहः दलस्य नेता रविशंकरप्रसादः, अनिल-बलूनी चेत्यादयः उपस्थितौ एव सः दले समाविष्टो जातः।

अधुना पशुभ्यः अपि चिकित्सायानं, मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः १९६२ पशुचिकित्सासेवाम् आरब्धवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। अपि कार्यदिने उपलभ्यन्ते। भविष्ये मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः चरणबद्धरूपेण एतस्याः सेवायाः विस्तारः भौमवासरे पशुपालनविभागस्य १९६२-क्रियते इति सः मोबाइलपशुचिकित्सासेवायाः उद्घाटनं अवदत्। सुखविन्दरसिंहसुक्खुः इत्यनेन कृतवान्, यस्याः अन्तर्गतं प्रथमचरणस्य ४४ विकासखण्डेषु पशु-चिकित्सायानस्य (एम्बुलेन्स) व्यवस्था कृता। अस्य कृते ७.०४ कोटिरूप्यकाणां राशिः व्ययिता अस्ति। एतदतिरिक्तं मुख्यमन्त्री पशुसंजीवीनी-कॉल-केन्द्रस्य अपि उद्घाटनं कृतवान्। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् एतयोः सेवयोः आरम्भेण राज्यस्य कस्यापि क्षेत्रस्य पशुकृषकाः टोलफ्रीसंख्या १९६२ इति सम्पर्कं कर्तुं शक्नुवन्ति, आपत्काले च गम्भीरपशुरोगाणां चिकित्सायाः कृते स्वद्वारे पशुचिकित्सासेवाः प्राप्तुं शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् प्रत्येकं पशु-चिकित्सायानेन (एम्बुलेन्स) सह पशुचिकित्सकः भैषजः च उपलभ्यन्ते। यदा कदापि कस्यचित् पशुस्वामिनः आपत्काले साहाय्यस्य आवश्यकता अनुभवति तदा सः १९६२ इति निःशुल्कसङ्ख्यायां सम्पर्कं कर्तुं शक्नोति, समीपस्थ-पशुचिकित्सासेवायाः माध्यमेन तस्मै सहायतां प्रदास्यते। सः अवदत् यत् राज्ये पशुचिकित्सासेवाः प्रातः ९ वादनतः सायं ५ वादनपर्यन्तं कस्मिन् अधिकतमं लाभं ग्रहीतव्यः।

उच्चन्यायालयेन निरस्तः हिमाचलप्रदेश- जलोपकर- अधिनियमः, असंवैधानिकः घोषितः

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला। हिमाचलप्रदेश- जलोपकर- अधिनियमः राज्योच्चन्यायालये निरस्तीकृत्य असंवैधानिकः घोषितः अस्ति। ४० जलविद्युत्कम्पन्यः अस्य अधिनियमस्य विरोधार्थं न्यायालयं गतवन्तः आसन्। कम्पनीभिः प्रवेशितानां याचिकानां विषये राज्यस्य उच्चन्यायालयेन एषः निर्णयः दत्तः। वरिष्ठाधिवक्ता ध्यातव्यं वर्तते यत् रजनीशमानिकतला एतां राज्यसर्वकारेण राज्ये प्रचलति सूचनाम् अददत्। विद्युत् परियोजनासु जलोपकरः तस्य मते उच्चन्यायालयेन आरोपितः आसीत्। जलोपकर- आयोगस्य सङ्घटनं सुक्खुसर्वकारस्य जलोपकरतः राज्यसभायाः अधिकारक्षेत्रात् २५०० कोटिरूप्यकाणां परं इति घोषितम्। न्यायमूर्तिः राजस्वस्य लक्ष्यं आसीत्। तरलोकसिंहचौहान- इदानीं सर्वकारः न्यायाधीशसत्यनवैद्ययोः सर्वोच्चन्यायालये अस्य संभागपीठेन एषः निर्णयः निर्णयस्य आह्वानं कर्तुं दत्तः। शक्नोति।

अन्तर्राष्ट्रीयपत्रलेखन- प्रतियोगितायां भागं ग्रहीतुं आवेदनं कुर्वन्तु

पत्र लेखन प्रतियोगिता
हिमसंस्कृतवार्ता:- प्रवीण कुमारः, सिरमौरः। शिमला ०५ मार्च- ०९ तः १५ वर्षपर्यन्तम् आयुवर्गस्य छात्राणां कृते भारतीयडाकविभागेन ०६ मार्चतः ११ मार्च २०२४पर्यन्तं अन्तर्राष्ट्रीयपत्रलेखन-प्रतियोगिता- २०२४ आयोजिता अस्ति। एषा सूचना डाक विभाग-सोलनस्य अधीक्षकः रामदेवपाठकेन प्रदत्ता। रामदेव पाठकः अवदत् यत् प्रतियोगितायाः विषयः आसीत् "१५० वर्षपुरातना डाक सेवा" यूपीयू (वैश्विक डाक संघः) अष्टाधिकवंशपरंपरायावत् विश्वस्य जनानां सेवां कृतवान्। ततः परं जगति बहु परिवर्तनं जातम्। भविष्यपरंपराभ्यः पत्रं लिखन्तु यस्मिन् विषये भवन्तः इच्छन्ति यत् भवन्तः तान् उत्तराधिकारे किम् दातुम् इच्छन्ति। सः अवदत् यत् प्रतियोगितायाः विषये अधिकानि सूचनानि डाकविभागस्य जालपुटे www.indiapost.gov.in इत्यस्मात् प्राप्तुं शक्यन्ते। सः अवदत् यत् भारतीयडाकविभागेन निर्धारितविद्यालयेषु ११ मार्च २०२४ इत्यस्मात् पूर्वं पत्रलेखनप्रतियोगितायाः आयोजनं भविष्यति।

भगवतः बुद्धस्य आदर्शैः भक्ताः आध्यात्मिक-रूपेण समृद्धाः अनुभूताः

प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना भगवतः बुद्धस्य आदर्शानां प्रशंसा कृता यतोहि थाईलैण्ड-देशे लक्षाधिकाः भक्ताः फरवरीमासस्य त्रयोविंशति-दिनाङ्कतः मार्च-मासस्य तृतीयं दिनाङ्कं यावत् बैंकॉक नगरे भगवद्बुद्धस्य तस्य च शिष्याणां पवित्रावशेषाणाम् अर्चनां कृतवन्तः। एकस्मिन् सामाजिक-अन्तर्जालीय-संदेशे श्रीमोदिना प्रसन्नता प्रकटिता यत् भक्ताः आध्यात्मिक-रूपेण समृद्धाः अनुभूताः।

लाहौले हिमस्य उपरि स्वलनेन वृद्धस्य पादः भग्नः

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। लाहौलस्य गोहरमाग्रामे हिमम् अपसारयन् एकः वृद्धः छदितः स्वलितः भूत्वा पतितः, येन तस्य पादः भग्नः अभवत्। वैद्यः वृद्धं तत्कालं चिकित्सायै कुल्लुनगरं प्रति प्रेषयितुं लिखितवान्। समस्या अस्ति यत् हिमपातस्य कारणेन सर्वे मार्गाः अवरुद्धाः सन्ति। अधुना उदग्रविमानम् इति एकमात्रविकल्पः अस्ति। जनप्रतिनिधिभिः राज्यसर्वकारेण वृद्धं विमानद्वारा कुल्लुनगरं प्रेषयितुम् आग्रहः कृतः। मुख्यचिकित्साधिकारी डॉ. रोशनलालः अवदत् यत् गोहरमाग्रामस्य ६५ वर्षीयस्य प्रेमचन्दस्य हिमे स्वलनेन पादः भग्नः। ग्रामं प्रति गच्छन् सम्पर्क-मार्गः उदयपुर- केलाङ्ग- मार्गः केलाङ्ग-मनालीमार्गः च अवरुद्धाः सन्ति। यद्यपि वैद्यः वृद्धं चिकित्सायै कुल्लुनगरं प्रेषितवान्

तथापि जिलापरिषदसदस्यः काङ्ग्रेसप्रवक्त्री च कुङ्गाबौद्धा, जिलापरिषदः अध्यक्ष आनुराधाराणा च राज्यसर्वकारस्य उच्चाधिकारिभिः सह अस्य विषयस्य विषये भाषितवत्यौ। अपरपक्षे अद्यैव मण्डले प्रचण्डहिमपातस्य अनन्तरं मंगलवासरे पुनः वातावरणं प्रतिकूलमेव अभवत्। उच्चतरक्षेत्रेषु अपराह्णे हिमपातः आरब्धः अस्ति। प्रचण्डहिमपातस्य, परिवर्तनशीलस्य वातावरणस्य च कारणेन उपत्यकायाः जनजीवनं प्रभावितम् अस्ति। हिमपातस्य अनन्तरं अटलकन्दरा उत्तरद्वारात् तान्दीपर्यन्तं ४ स्थानेषु प्रचण्डहिमपातस्य कारणेन मार्गस्य पुनर्स्थापनार्थं समयः भवति। विगत ५ दिवसेभ्यः उपत्यकायां विद्युत् विफलतायाः कारणात् परीक्षायाः सज्जतां कुर्वन्तः छात्राः समस्यानां सम्मुखीकरणं कुर्वन्ति। हिमपातानन्तरं उदयपुर- उपमण्डलस्य दूरस्थक्षेत्रस्य मयाङ्-उपत्यकायाः द्वयोः पंचायतयोः मार्गसंपर्कः सर्वथा बाधितः अस्ति। अस्मिन् क्षेत्रे विद्युत्-दूरसञ्चारसेवानां भग्नस्य कारणात् प्रशासनस्य तत्र स्थितिर्विषये सूचना नास्ति। उपत्यकायाः बहिः निवसतां मयाङ्-जनानाम् परिवारैः सह सम्पर्कस्य अभावात् चिन्ता वर्धिता अस्ति। अस्मिन् क्षेत्रे हिमशैलस्य संकटः अस्ति।

सप्तराज्याणाम् अनेकेषु स्थलेषु राष्ट्रियान्वेषणाभिकरणस्य सहस्रान्वीक्षणम्

राष्ट्रियान्वेषणाभिकरणेन सप्तराज्याणाम् अनेकेषु स्थलेषु सहस्रान्वीक्षणं कृतम्। कर्नाटकस्य बेंगलुरुकारागृहे लश्कर-ए-तैयबा इत्यस्य आतंकीसमूहस्य एकेन आतंकवादिना तत्रस्थस्य बन्धकान् कठोरतया अटलपन्थि समाविष्टं तत्सम्बद्धे एकस्मिन् प्रकरणे एतत् सहस्रान्वीक्षणं जातम्। अन्वेषणाभिकरणेन जनवरीमासे एतस्मिन्प्रकरणे अष्टजनेभ्यः आरोपपत्राणि प्रस्तुतानि। आरोपिषु केरलस्य कन्नूरस्य टी. नसीरः अपि समाविष्टो वर्तते। यः त्रयोदशाधिक-द्विसहस्रतमवर्षतः बेंगलुरुनगरस्य केन्द्रीय कारागृहे आजीवन कारावासस्य दण्डे अस्ति।

भारतीय-टेनिस्-क्रीडकेन सुमितनागलेन 'इण्डियन वेल्स मास्टर्स' इति क्रीडासङ्घस्य प्रथमे मेलने मध्यप्रविष्टः अमेरिकीय-क्रीडकः स्टेफन् डोस्टानिक इत्येषः पराजितः

भारतीय-टेनिस्-क्रीडकेन सुमितनागलेन अमेरिकादेशे आयोज्यमाणे 'इण्डियन वेल्स मास्टर्स' इति क्रीडासङ्घस्य प्रथमे मेलने मध्यप्रविष्टः अमेरिकीय-क्रीडकः स्टेफन्-डोस्टानिक इत्येषः गतरात्रौ प्रवेश-प्रक्रिया-चक्रे षड्-द्वे, षड्-द्वे इति अङ्गान्तरालेन पराजितः।

G20

SANCHAR SAATHI
AN INTEGRATED CITIZEN CENTRIC WEB PORTAL

REPORT

- Suspected fraud Communication
- International call with Indian Number

TRACK

- Your lost or stolen mobile devices
- Your mobile connections
- Your wireline internet service provider

To get mobile safety, security and assurance through features like TAFCDP, CEIR and many more...
<https://www.sancharsaathi.gov.in/>

ACCESS NOW

संस्कृतनाट्यप्रस्तुतिभिः सोलनसंस्कृतमहाविद्यालये सम्पन्ना राज्यस्तरीयाः संस्कृतप्रतियोगिताः

हिमसंस्कृतवार्ता: डॉ.अमनदीपशर्मा।

हिमाचलसंस्कृताकादम्याः राज्यस्तरीयाणां महाविद्यालयीय-विश्वविद्यालयीयस्तरीयाणां संस्कृतप्रतियोगितानां शुभारम्भः सोमवासरे तारिणी संस्कृतमहाविद्यालये सोलने अभवत्। कार्यक्रमस्य द्वितीयदिवसे संस्कृतगीतादीनां प्रतियोगितानाम् आयोजनम् अभवत् यत्र छात्रैः सुमधुरकण्ठेन स्वप्रतिभायाः प्रदर्शनं कृतम्। अवसरे अस्मिन् पद्मश्रीअभिराजराजेन्द्रमिश्रः महामहोपाध्यायः आचार्यकेशवशर्मा सदृशाः गुरुकल्पाः छात्रेभ्यः पुरस्कारं दत्तवन्तः। प्रतियोगितानां विषये सूचयन् अकादम्याः सचिवः डॉ.केशवानन्दकौशलः अवदत् यत् अकादमी गतवर्षेभ्यः नैरन्तर्येण संस्कृतमहाविद्यालयाणां विश्वविद्यालयाणां संस्कृतछात्राणां कल्याणाय तेभ्यः राज्यस्तरे मञ्चप्रदातुं कार्यं कुर्वन् अस्ति। कार्यक्रमेऽस्मिन् विशेषरूपेण डॉ.प्रेमलालगौतमः, डॉ.लीलाधरवात्सायनः, डॉ.मस्तरामशर्मा, डॉ.प्रेमशर्मा, डॉ.धनीरामसङ्करः, डॉ.बृहस्पतिमिश्रः गणमान्याः उपस्थिताः आसन् तत्रैव व्यस्थापकेषु डॉ.ओंकारः, डॉ.राकेशशर्मा, डॉ.भानुशर्मा, डॉ.जयकृष्णः, डॉ.मुकेशशर्मा, डॉ.ज्ञानेश्वरः, इत्यादयः संस्कृतज्ञाः दायित्वं यापितवन्तः।

प्रतियोगितायाः परिणामः

सद्योभाषणप्रतियोगितायां क्रमशः टेकचन्द्रः बलाहरः प्रथमं, दीपकशर्मा डोहगी द्वितीयं, स्मृतिः नाहनम् तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। संस्कृतलघुनाटिकाप्रतियोगितायां नम्रता उपप्लः एवं गणः सुन्दरनगरम् प्रथमं, नीतिकार्याः गणः बलाहरः द्वितीयं, रोजीगणः सोलनं तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। सूत्रान्याक्षरी-प्रतियोगितायां क्रमशः अशुलनिश्चलौ क्यार्टू प्रथमं, भवानी देवी बबिता च चम्बा द्वितीयं, विकाससुनीता च बलाहरः तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। लघुप्रश्नोत्तरीप्रतियोगितायां जतिनशर्मा मनीषशर्मा च विश्वविद्यालयः शिमला प्रथमं, निधिः सपना च नाहनम् द्वितीयं, किरणहर्षिता च क्यार्टू तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। वेदमन्त्रोच्चारणप्रतियोगितायां दिवेशः बलाहरतः प्रथमं, अंकितजोगी डोहगीतः द्वितीयं, गोपालकृष्णः चम्बातः तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। संस्कृतभाषणप्रतियोगितायां शिवमशर्मा स्वारघाटतः प्रथमं स्थानं, विकासः नयनादेवीतः द्वितीयं, नम्रताउपप्लः सुन्दरनगरतः तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। संस्कृतश्लोकोच्चारणप्रतियोगितायां गुञ्जनशर्मा तुङ्गेशतः, अभिषेकशर्मा स्वारघाटतः द्वितीयं, अभिषेकशर्मा चकमोहतः तृतीयं स्थानं लब्धवन्तः। संस्कृतगीतिका प्रतियोगितायां कुसुमलता सोलनतः प्रथमं स्थानं, गुञ्जनशर्मा तुङ्गेशतः द्वितीयं, ज्योतिबाला डोहगीतः तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः।

१९ शताब्द्याः पुनर्जागरणस्य प्रवर्तकः महासमाजसुधारकः स्वामी दयानन्दः सरस्वती

(हिमसंस्कृतवार्ता: प्रवीणकुमारः, सिरमौरः) अद्भुतः विद्वान्, तेजस्वी महापुरुषः, दयानन्द जी इत्यस्य जन्म फाल्गुणमासस्य कृष्णपक्षस्य दशमीयाम् १८२४ तमे वर्षे टङ्करानगरे अभवत्। अद्य अस्य महापुरुषस्य जन्मदिवसः इति तात्पर्यम्। स्वामी दयानन्द सरस्वती भारतीयपुनर्जागरणकालस्य प्रमुखनायकानां मध्ये एकः आसीत्। सनातनधर्मस्य मूलभूतसिद्धान्तानां आविष्काराय पुनर्स्थापनाय च सः कार्यं कृतवान्। अन्धविश्वास-दुष्टप्रधानां निराकरणाय, समाजे सुधारान् आनेतुं च अथकप्रयत्नाः अकरोत्। स्वामी जी बाल्यकालात् एव वेदशास्त्रम् अधीतवान् आसीत्। परन्तु सः रूढिवादस्य, अन्धविश्वासस्य च विषये अतीव दुःखी आसीत्। सः सत्यस्य अन्वेषणार्थं १५ वर्षाणि यावत् देशं भ्रमितवान्। अस्मिन् काले सः विविधधर्मदर्शनानां अध्ययनं कृतवान्। स्वामी दयानन्द सरस्वती १८६० तमे वर्षे आर्यसमाजस्य स्थापनां कृतवान्। आर्यसमाजस्य उद्देश्यं सनातनधर्मस्य मूलभूतसिद्धान्तानां पुनर्स्थापनं समाजे सुधारं च आनेतुं आसीत्। स्वामी दयानन्द सरस्वती आर्यसमाजस्य माध्यमेन अन्धविश्वासस्य, दुष्टप्रधानां, जातिवादस्य च विरोधं कृतवान्। सः स्त्रियाः उत्थानस्य, शिक्षायाः च विषये अपि बलं दत्तवान्। स्वामी दयानन्द सरस्वती इत्यनेन अनेके धार्मिकसामाजिकग्रन्थाः रचिताः। एतेषु महत्त्वपूर्णं पुस्तकं सत्यार्थप्रकाशः। सत्यार्थप्रकाशे तेन सनातनधर्मस्य मूलसिद्धान्ताः अन्यधर्मसत्यं च स्पष्टीकृतम् अस्ति। स्वामी दयानन्दसरस्वती इत्यस्य जीवनं कार्यं च भारतस्य इतिहासस्य महत्त्वपूर्णः अध्यायः अस्ति। भारतीयसमाजस्य सकारात्मकपरिवर्तनानि आनेतुं सः अथकप्रयत्नाः अकरोत्। अद्यत्वे अपि आर्यसमाजः तस्य विचारान् अग्रे सारयति। स्वामी दयानन्द सरस्वती महान् पुनर्स्थापनकर्ता आसीत्। सः सनातनधर्मस्य मूलभूतसिद्धान्तान् पुनः स्थापयित्वा समाजे सुधारान् आनेतुं अथकप्रयत्नाः अकरोत्। सः भारतीयसमाजस्य कृते प्रेरणादायी स्रोतः अस्ति।

शेयरविपणौ सेन्सेक्सः १९५ अंकैः पतितः, निफ्टी अपि ४९ अंकैः स्वलितः समाप्तः

(हिमसंस्कृतवार्ता: - दिलीपः (नादौनम्)
मंगलवासरे शेयरविपणौ बी०एस०ई० सेन्सेक्सः ७३,६७७.१३ अंकस्तरात् १९५.१६ अंकैः पतितः। सार्धमेव निफ्टी ४९.३० अंकानां हानिः लब्ध्वा २२,३५६.३० अंकैः सम्प्राप्य समाप्तिमधिगतः।

रुप्यकः vs डॉलरः

एतदतिरिक्तं व्यापारस्य समाप्तिपर्यन्तं अन्तरबैङ्क विदेशी-विनिमय विपण्यां रुप्यकस्य मूल्यं एक पैसा वर्धित्वा प्रतिडॉलरं ८२.८९ (अस्थायी) अभवत्।

सुवर्ण रजत स्थितिः

मंगलवासरे दिल्ली-बुलियन-विपण्यां सुवर्णस्य मूल्यं ८०० रुप्यकाणि वर्धयित्वा प्रति १० ग्रामं ६५,००० रुप्यकाणि पर्यन्तं प्राप्य अभिलेख-उच्चतां प्राप्तवान्। अस्मिन् एव काले रजतस्य अपि ९०० रुप्यकाणां वृद्धिः अभवत्, प्रतिकिलो ७४,९०० रुप्यकाणां मूल्यं प्राप्तम्।

छत्रपतिशिवाजीमहाराजः गुरुः समर्थरामदासः स्वामी

समर्थरामदासः स्वामी छत्रपतिशिवाजीमहाराजः गुरुः स्वतन्त्रतां प्राप्तुं दृढशरीरम् आवश्यकम् इति जानाति स्म, अतः सः मारुतिमन्दिराणां निर्माणं कृत्वा सर्वत्र व्यायामशालानाम् आरम्भं कृतवान्। स्वामी द्वारा स्थापित एकादश मारुति मन्दिराणि दास मारुती चाफळ, सातारा

चाफळस्थ श्रीराममन्दिरस्य सम्मुखे पृथक् मन्दिरे विनयेन हस्तौ नमस्कारं कृत्वा स्थिता मूर्तिः समर्थेन ई. १६४९ तमे वर्षे स्थापिता। एषः दासमारुतिः। अधिकांशश्रीराममन्दिरेषु बाहुसंबद्धा मुद्रायां वा वीरासनेन वा उपविष्टा मारुतिमूर्तिः भवति। किं च, यत्र यत्र रामायणं पठ्यते तत्र तत्र रामायणं श्रोतुं मरुतिरायः उपस्थितः इति भावः भवति, अतः मारुतिरायस्य कृते पृथक् आसनं स्थापिता भवति। अस्याः दासमारुतिमूर्तेः ऊर्ध्वता ६ पादः अस्ति। कर्णेषु मकरकुण्डलः, कण्ठे सुन्दराः मालाः, उभयस्तम्भेषु बाहुन् बद्धाः, कटिबन्धेषु सुवर्ण कच्छ, (कटिवस्त्रम्) कण्ठे भक्तैः अर्पिता कपासपत्रस्य माला शोभते १९६७ तमे वर्षे कोयना-भूकम्पे अयं मन्दिरः अपि न कम्पितः इति विशेषः। सातारा-कराड मार्गे उम्ब्रज-ग्रामे चिपळून नगरं प्रति गच्छन्ती शाखा अस्ति। अत्र दक्षिणं गत्वा अग्रे अपि पुनः एकः मार्गः प्रशस्तः अस्ति।

..... सुधा साठ्ये मुंबई।

कादम्बरीप्रश्नोत्तरी

- कादम्बरी इत्यत्र कस्य जन्मत्रयं कथ्यते? उत्तरम्- चन्द्रपीडः, वैशम्पायनः।
- कादम्बरी कस्मिन् शैल्या रच्यते? उत्तरम्- पाञ्चाली।
- कादम्बरी इत्यत्र पृष्ठभूमिनायिका का अस्ति? उत्तरम्- महाश्वेता।
- पत्रलेखा कस्य पुत्री आसीत्? उत्तरम्- कुलुताधिपतिः।
- कादम्बरी इत्यस्य मुख्यः रसः कः? उत्तरम्- श्रृंगाररसः।
- वैशम्पायनस्य प्रियः कः आसीत्? उत्तरम्- महाश्वेता।
- सिद्धदेशः कः राजा? उत्तरम्- आरुढप्रतापः।
- कादम्बरी इत्यस्य अर्थः किम्? उत्तरम्- मद्यपानम्।
- चन्द्रापीडः कस्य राज्यस्य युवराजः अस्ति? उत्तरम्- उज्जयिनी
- शुद्धकस्य राज्ञः राजधानी कुत्र आसीत्? उत्तरम्- विदिशा
- इन्द्रायुधः कस्य अवतारः आसीत्? उत्तरम्- कर्पिजलः
- कादम्बरी इत्यत्र आह्वानवर्गः कः प्रयुक्तः आसीत्? उत्तरम्- नमस्कारात्मकः।
- बाणभट्टस्य पितुः नाम किम्? उत्तरम्- चित्रभानुः।
- कादम्बरी इति विभज्यते? नाम कथयतु उत्तरम्- २ भाग, प्रथमार्धः, द्वितीयार्धः।
- पुण्डरीकस्य पिता कः आसीत्? उत्तरम्- श्वेतकेतुः।
- कादम्बरी कस्य पुत्री आसीत्? उत्तरम्- गन्धर्वराज- चित्ररथस्य
- हरिथः कस्य पुत्रः आसीत्? उत्तरम्- महर्षिजाबालिः।
- 'बनास्तु पञ्चाननः' किञ्चिदस्ति कथनम्? उत्तरम्- श्री चन्द्रदेवः।
- 'गन्धर्वनगरलेखेव पस्यात् एव नश्याति' इति कथनस्य अभिप्रायः केषां कृते? उत्तरम्- लक्ष्मी।
- 'आधुनिक बाणः' इति कः प्रसिद्धः? उत्तरम्- अम्बिकादत्तव्यासः।

- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (नवमः सर्गः) कुबेरेण सह युद्धार्थं रावणस्य गमनम्

तत्र केनचित् कालेन ब्रह्मदेवेन उत्सृष्टा कुम्भकर्णस्य तीव्रा निद्रा समभवत्। तदा कुम्भकर्णः भ्रातरम् अब्रवीत् हे राजन्! निद्रा मां बाधते अतः शीघ्रं ममालयं कारय। ततः राजा विनियुक्ताः शिल्पिनः विश्वकर्मवत् कुम्भकर्णस्य कृते योजनं यावत् विस्तीर्णं द्विगुमायतं भवनम् अकुर्वन्। राक्षसराजः रावणः कुम्भकर्णस्य कृते मेरोः पुण्यां गुहामिव मनोहरं सर्वसुखदायकं गृहम् अकारयत्। तस्मिन् गृहे सः शयानः महाबलः कुम्भकर्णः बहूनि सहस्रवर्षाणि यावत् न बुध्यते स्म। निद्राभिभूते कुम्भकर्णे सः दशाननः निरङ्कुशः देवर्षियक्षगन्धर्वान् हन्ति स्म। नन्दनादीनि विचित्राणि यानि उद्यानानि आसन् तानि गत्वा संकृद्धः सः भिनत्ति स्म। भ्रातुः दशाननस्य तद् वृत्तं ज्ञात्वा धनेश्वरः वंशानुरूपं वृत्तं संस्मृत्य तस्य दशाननस्य हिताय दूतम् अप्रेषयत्। सः दूतः लङ्कां गत्वा विभीषणेन सह अमिलत्। धर्मज्ञः विभीषणः तस्य आगमनस्य कारणं ज्ञातीनां च कुशलं पृष्ट्वा सभायाम् आसीनं दशाननम् अदर्शयत्। सः दूतः स्वतेजसा दीप्यमानं राजानं दृष्ट्वा महाराजो जयति इत्युक्त्वा वचनम् अब्रवीत् राजन्! तव भ्राता यद् अब्रवीत् तत् सर्वं त्वां वदामि। एतावत् त्वं यद् अकरोः तावद् हि पर्याप्तम्। यदि शक्यते तर्हि साधुधर्मे व्यवस्थानं क्रियताम्। हे राजन्! नन्दनं भग्नं मया दृष्टम् ऋषयः च निहताः श्रुताः। अपि च देवाः त्वां हन्तुम् उद्योगं कुर्वन्ति इत्यपि मया श्रुतम्। हे राक्षसराज! सापराधः बालः स्वबान्धवैः रक्षितव्यः भवति। त्वया अहं बहुशः निराकृतः चेदपि तव रक्षणं मम कर्तव्यम्। अहन्तु धर्मम् उपासितुं हिमवत् पृष्ठं गत्वा रौद्रं व्रतं समाचरितवान्। ततः महादेवः मम मित्रम् अभवत्। ततः आगत्य हि तव वृत्तं सर्वं ज्ञातवान्। सर्षिसङ्घैः सुरैः तव वधोपायः चिन्त्यते अतः त्वम् अधर्मवृत्तात् कुलदूषणात् च निवर्तस्व। दूतेन एवमुक्तः कोपसंरक्तलोचनः सः दशग्रीवः हस्तान् दन्तान् च संपिष्य वाक्यम् अब्रवीत् हे दूत! त्वं यद् भाषसे तद् मया विज्ञातम्। मम भ्राता धनरक्षकः यद् ब्रवीति तद् मम हिताय भवितुं नार्हति। सः मूढः महेश्वरसखित्वं श्रावयति किल! त्वया यद् भाषितं तद् न क्षमणीयम्। सः गुरुर्ज्येष्ठः मया न हन्तव्यः किन्तु तस्य वचनं श्रुत्वा इदानीं मया मतिः कृता यद् बाहुवीर्यमुपाश्रितः अहं त्रीन् लोकान् अपि जेष्यामि। तस्य एकस्य कृते एतन्मूर्तमेव अहं चतुरः लोकपालान् यमक्षयं नाययिष्यामि। एवमुक्त्वा सः लङ्केश्वरः रावणः खड्गेन दूतं हत्वा भक्षयितुं राक्षसेभ्यः अददात्। ततः सः कृतप्रतिज्ञः त्रैलोक्यविजयाकाङ्क्षी राक्षसः रावणः रथम् आरुह्य यत्र धनेश्वरः आसीत् तत्र अगच्छत्।

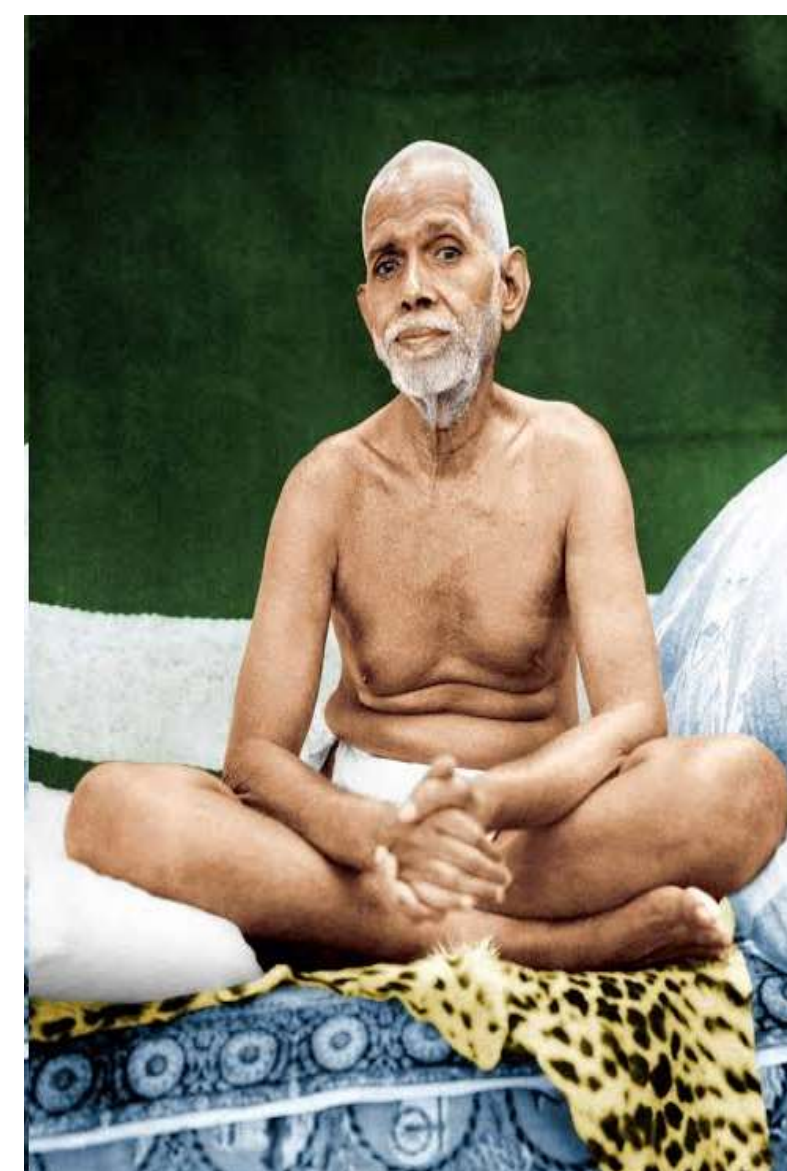
pradipnath997@gmail.com

धारावाहिकी गीताप्रश्नोत्तरी- १०

अर्जुनः- यद्यहं युद्धं न कुर्यां तर्हि ते मां भयातुरं मत्वा निन्देयुः। निन्दन्तु नाम, तेन मम किम्? पुनश्च यदि युद्धं कुर्यां चेत् किं स्यात् भगवन्?
श्रीकृष्णः- अर्जुन! हठं त्यज, क्षत्रियस्य कृते एतन्न शोभते। यदि त्वं युद्धे हतः तदा स्वर्गं प्राप्स्यसि, यदि विजयी स्याः तर्हि पृथिव्याः राज्यभोगं प्राप्स्यसि। एवम् उभयथा तव लाभः दृश्यते। अतः कृतनिश्चयः त्वं युद्धाय उतिष्ठ।
अर्जुनः- युद्धं नाम हननं, हिंसा वा एव नु! किम् अनेन दुष्कार्येण अहं पापं न प्राप्स्यामि भगवन्?
श्रीकृष्णः- नहि, भ्रातः! पापं तु स्वार्थबुद्धिकारणतः भवति। अतः त्वं जयाजयौ, लाभालाभौ, सुखदुःखे च समे कृत्वा, अर्थात् एषु समबुद्धिं विधाय युद्धम् आचर। अनेन विधेन युद्धेन त्वं पापं न अवाप्स्यसि।
श्रीकृष्णः- समबुद्ध्या कार्ये कृते सति मनुष्यः पापं न प्राप्स्यति, अन्यदपि समबुद्धेः वैशिष्ट्यं स्यात् किं भगवन्?
अर्जुनः- आम् अर्जुन! समबुद्धेः महत् वैशिष्ट्यम् अस्ति। यथा, समबुद्धियुक्तः मनुष्यः सर्वकर्मबन्धनैः मुक्तः भविष्यति। अस्याः बुद्धेः आरम्भमात्रस्य अपि नाशः न भवति। अस्याः अनुष्ठाने न्यूनता स्यात् चेदपि फलवैपरीत्यं न बाधते। समबुद्धियुक्तेन अनुष्ठानेन तु मनुष्यः संसिद्धः

रमणमहर्षेः विचारसङ्ग्रहः - आत्मरूपेण दृढतया निवसनं विहाय सर्वात्मकस्य परमेशस्य अनन्यभक्तेः कः अपरः मार्गः स्यात्?

1. शिष्यः- हे गुरो, सर्वदा दुःखरहितस्य उद्बोधयन्ति यत् अहङ्कारस्य नाशः एव शाश्वतानन्दस्य या स्थितिः तस्याः मुक्तिः इति। अतः शवरूपं शरीरं शवः प्राप्स्यर्थं कः मार्गः?
महर्षिः- 'यत्र यत्र शरीरं तत्र तत्र दुःखम्' इत्येतत् वेदविधानम्। तदतिरिच्य सर्वेषामेव एतादृशः साक्षादनुभवः अपि अस्ति। अतः स्वस्य यत् यथार्थस्वरूपं सर्वदा शरीररहितम् तत् विचारणीयं तथा तदात्मकत्वेनैव सर्वदा निवसनं इत्येषः शाश्वतानन्दस्य प्राप्स्यर्थं मार्गः अस्ति।
2. शिष्यः- स्वस्य यथार्थस्वरूपविषये विचारणा तथा च तस्य अवगमनं नाम किम्?
महर्षिः- 'अहं गतवान्', 'अहम् आगतवान्', 'अहम् आसम्', 'अहं कृतवान्' एतादृशः सर्वेषां नैसर्गिकानुभवः। एतैः अनुभवैः किमिदं न सिध्यति यत् एतेषां सर्वेषामनुभवानां ज्ञाता चित्स्वरूपः 'अहम्' इति?
तस्य चित्स्वरूपस्य विषये विचारणा तथा च तस्मिन् चिदात्मन्येव निवसनम् एषः एव स्वस्वरूपस्य अवगमार्थं आत्मविचारणामार्गः।
3. शिष्यः- कोऽहमित्येषा विचारणा कथं विधेया?
महर्षिः- गमनागमनादयः क्रियाः शरीरधर्माः। अतः कश्चन यदा 'अहं गतवान्', 'अहम् आगतवान्' इत्यादि वदति तदा तस्यार्थः 'एतत् शरीरम् एव अहम् अस्मि' इति भवति। तथापि एतत् शरीरमेव चैतन्यस्वरूपः अहम् इति वक्तुं शक्येत किम्? यतः जन्मनः पूर्वम् एतत् शरीरं नासीत्; एतच्च पञ्चमहाभूतात्मकम्; सुषुप्तौ एतत् न विद्यते; मरणात् अनन्तरमेतत् शवः भवति। काष्ठखण्डः इव निर्जीवमेतत् 'अहम्' 'अहम्' इति प्रकाशते इति वक्तुं शक्येत किम्? नैव। एतेन कारणेन यः शरीरविषये प्रथमम् उद्भवति सः अहम्बोधः एव अहङ्कारः, अविद्या, माया, जीवः एतैः शब्दैः बहुधा कथ्यते। तस्य विषये विचारणां विना किं वयं स्थातुं शक्नुमः? आत्मविचारणाद्वारा अस्माकं मुक्तिं साधयितुं सर्वाणि शास्त्राणि

उद्बोधयन्ति यत् अहङ्कारस्य नाशः एव मुक्तिः इति। अतः शवरूपं शरीरं शवः इत्येव विचिन्त्य, 'अहम्' इति शब्दमपि अनुच्चार्य तीक्ष्णबुद्ध्या एतत् विचारणीयम्-'अहम्' रूपेण कः एषः उद्भवति? तेन हृदयस्थले शब्दविरहितं कश्चन स्पन्दनं उदेति 'अहम्' 'अहम्' इति। तन्नाम हृदि स्वयमेव अमर्यादस्य शुद्धचैतन्यस्य स्फुरणं भवति। तदा मर्यादिताः बहुविधाः विचाराः नाशं यान्ति। यदा कश्चन अविचलरित्या तस्यामेवानुभूत्या स्थिरो भवति, तदा 'अहं शरीरम्' इत्येवरूपः व्यष्टिबोधः पूर्णतया नश्यति। अन्ते च अन्तिमविचारः 'अहम्' इत्यपि शान्तो भवति यथा कर्पूरं ज्वलिते अग्निः। एषः एव मोक्षः इति महर्षीणां शास्त्राणां च उद्बोधणम्।
4. शिष्यः- यथा यथा कश्चन अन्वेषयति तथा तथा अगणिताः विचाराः तरङ्गबुद्बुद्गतं प्रादुर्भवन्ति न तु केवलः अहम् इति विचारः।
महर्षिः- वाक्ये प्रथमाविभक्तेः साक्षादुल्लेखः न भवति चेदपि वाक्ये विद्यमानाः अन्याः सर्वाः विभक्तयः तन्मूलाः एव वर्तन्ते तथैव ये अन्ये विचाराः हृदि उद्भवन्ति ते अहम्बोधमूलाः एव सन्ति। सः बोधः 'अहम्' इति मनसः प्रथमा वृत्तिः। सा 'अहं शरीरम्' एवरूपा भूत्वा प्रवर्तते। एवं अहम्बोधस्य उत्पत्तिरेव अन्येषां सर्वेषां विचाराणां कारणं स्रोतः वा। एषः अहम्बोधः एव भासमानस्य संसारवृक्षस्य मूलम्। तस्मिन्नष्टे अन्ये सर्वे विचाराः निर्मूलाः भूत्वा नश्यन्ति। अन्ये केऽपि विचाराः मार्गे प्रत्यवायाः भूत्वा उद्भवेयुर्नाम, तेषामनुसारेण गन्तुं मनः न अनुमन्येत। तत् आत्मन्येव निवेश्य तिष्ठेत्। मनुष्यः स्वं परितः यत्किमपि घटते तस्य साक्षी भूत्वा 'यत् किमपि विचित्रं जायमानमस्ति जायताम् नाम, पश्याम्यहम्' एवं चिन्तयन् तिष्ठेत्। एवरूपा साधना भवतु। अन्यैः शब्दैः कथयामश्चेत् स्वात्मानं त्यक्त्वा यदाभासात्मकं जगत् तेन सह

श्री अभिजित् तोडकरः
सुभाषितशिक्षणप्रमुखः

भविष्यति एव । अस्याः स्वल्पमपि अनुष्ठानं जन्ममरणरूपात् भयात् मनुष्यं त्रायते। अनया समबुद्ध्या तु मनुष्यस्य परमकल्याणं हि सम्भवति। अतः त्वमपि समबुद्धियुक्तः भव, कार्यं च कुरु।
अर्जुनः- भगवन्! इयं समबुद्धिः कथं प्राप्यते, कः वा तत्प्राप्तेः उपायः?
श्रीकृष्णः- व्यवसायात्मिका बुद्धिः हि अस्याः प्राप्तेः मुख्योपायः वर्तते। अर्थात् 'अहं परमात्मानं हि प्राप्नुयाम्' इति निश्चयात्मिका बुद्धिः, या च एका हि भवति। परन्तु येषां मनुष्याणां परमात्मनः प्राप्तिविषये एकः निश्चयः नास्ति, तेषां बुद्धयः अनन्ताः, बहुशाखायुक्ताः, अनन्तनिश्चययुक्ताः च भवन्तीति, शुभम्।
(गीता- २/३७-४१)। (अनुवर्तिष्यते) नारदोपाध्यायः

वेदाध्ययने तथा कर्मकाण्डे मन्त्राणां शुद्धता विषये भगवान् याज्ञवल्क्यः आह

हस्तभ्रष्टः स्वरभ्रष्टो न वेदफलमश्नुते। हस्तात् करात् पतितः हस्तभ्रष्टः मुखस्थिरस्वरमसूहात् करसञ्चालनेन वैपरीत्यात् भ्रंशितः एवम्भूतो वेदाध्ययन शीलः तथा कर्मकाण्डे अपि च स्वरभ्रष्टः उदात्तानुदात्तस्वरितादीनां स्वराणां प्रदर्शनकाले इतस्ततः गमनात् हस्तादन्यत्र आनतोच्चारणात् विपरितस्वरविशिष्टश्च वेदफलं धर्मार्थकाममोक्षाख्यचतुर्विधं पुरुषार्थवेदाध्ययनफलं न अश्नुते नहि लभते। अतः वेदाध्ययनकर्ता सावधानतया हस्तसञ्चालनं स्वरविनियोगश्च कुर्यादिति आभ्यां विना वेदफलावाप्तिर्दुर्लभैव। वेदाध्ययन तथा कर्मकाण्डे में वेदाध्ययन कर्ता वेदपाठी को सावधान होकर हस्तसंचालन करना चाहिए। जिससे स्वरों का उच्चारण अनुरूप हो। अर्थात् हस्तसञ्चालन तथा स्वरविनियोग में एकरूपता हो। अतएव कहा गया है कि हस्तभ्रष्ट तथा स्वरभ्रष्ट वेदाध्ययनकर्ता कभी भी धर्म, अर्थ, काम, और मोक्षरूपी चतुर्विध परुषार्थरूपी फल को प्राप्त नहीं कर सकता। इसलिए वेदाध्येता को सतर्क होकर हस्तसंचालन तथा स्वरों का विनियोग करना चाहिए।
वशिष्ठ व्यास